

საზოგადოებრივი მაუწყებლის განვითარების კონცეფცია

თეიმურაზ კეკელიძე

კონტექსტი და არსებული გამოწვევები

საზოგადოებრივი მაუწყებელი წარმოადგენს დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტს, რომლის მისიაა საზოგადოებისთვის სანდო ინფორმაციის მიწოდება, დემოკრატიული დიალოგის ხელშეწყობა, კულტურული მრავალფეროვნების მხარდაჭერა, განათლების გავრცელება და საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა. მისი მთავარი ღირებულება არის საზოგადოების ნდობა, ხოლო მისი ლეგიტიმურობა განისაზღვრება იმით, თუ რამდენად აღიქვამენ მოქალაქეები მას დამოუკიდებელ, მიუკერძოებელ და ყველასთვის ღია პლატფორმად.

დღეს საზოგადოებრივი მაუწყებელი საქმიანობს რთულ და სწრაფად ცვალებად გარემოში. ერთი მხრივ, რადიკალურად იცვლება მედიის მოხმარების ფორმები და საზოგადოება სულ უფრო მეტად გადადის ციფრულ პლატფორმებზე, სოციალურ მედიასა და მოთხოვნით ხელმისაწვდომ კონტენტზე. განსაკუთრებით ახალგაზრდებისთვის ტელევიზია აღარ წარმოადგენს ინფორმაციის მიღების ძირითად წყაროს, რაც საზოგადოებრივი მაუწყებლისგან ახალი ფორმატების, ტექნოლოგიებისა და კომუნიკაციის მოდელების განვითარებას მოითხოვს.

მეორე მხრივ, საქართველო კვლავ მაღალი პოლიტიკური პოლარიზაციის პირობებში ცხოვრობს. ასეთ გარემოში საზოგადოებრივი მაუწყებლის მიმართ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს არა მხოლოდ მისი რეალური დამოუკიდებლობა, არამედ საზოგადოების მიერ მისი დამოუკიდებლობის აღქმაც. თანამედროვე საჯარო მაუწყებლის მთავარი გამოწვევა მხოლოდ ტექნოლოგიურ ცვლილებებთან ადაპტაცია აღარ არის — არანაკლებ მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი ნდობის შენარჩუნება და გაძლიერება.

ბოლო წლებში როგორც ადგილობრივი მედია ორგანიზაციების, ისე საერთაშორისო პარტნიორებისა და მედიის თავისუფლების სფეროში მოქმედი საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშებში არაერთხელ გამოითქვა შეშფოთება საზოგადოებრივი მაუწყებლის სარედაქციო დამოუკიდებლობის, მრავალხმიანობის, პოლიტიკური გავლენებისგან საკმარისი ინსტიტუციური დისტანციისა და საზოგადოებრივი მისიის სრულყოფილად განხორციელების საკითხებთან დაკავშირებით.

ევროკომისიის 2025 წლის ანგარიშში საქართველოს შესახებ აღნიშნულია, რომ საზოგადოებრივი მაუწყებლის დამოუკიდებლობასა და სარედაქციო პოლიტიკასთან დაკავშირებით კვლავ არსებობს სერიოზული კითხვები: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/b3089ad4-26be-4c6a-84cc-b9d680fe0a48_en?filename=georgia-report-2025.pdf

საზოგადოებრივი მაუწყებლის დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებული შეშფოთებები ასევე აისახა ევროპის საბჭოს ჟურნალისტთა დაცვის პლატფორმის ფარგლებში გამოქვეყნებულ განცხადებებსა და რეკომენდაციებში: <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107642808>

მედიის თავისუფლების საერთაშორისო ორგანიზაციებმა, მათ შორის Media Freedom Rapid Response-ის პარტნიორებმა და Reporters Without Borders-მა, არაერთხელ მიუთითეს საზოგადოებრივი მაუწყებლის მიმართ არსებული ნდობის პრობლემებზე, სარედაქციო დამოუკიდებლობის გამოწვევებსა და პოლიტიკური გავლენების რისკებზე:

<https://ipi.media/interview-how-georgias-public-broadcaster-was-distorted-into-a-government-mouthpiece/>

<https://rsf.org/en/public-broadcaster-has-fallen-under-government-control-georgian-journalist-joseph-katsitadze>

აღნიშნული შეფასებები არ უნდა განიხილებოდეს როგორც კონკრეტული პოლიტიკური პოზიციის გამოხატულება. ისინი მიუთითებს იმ ინსტიტუციურ გამოწვევებზე, რომელთა დაძლევა აუცილებელია იმისათვის, რომ საზოგადოებრივი მაუწყებელი სრულად შეესაბამებოდეს თანამედროვე ევროპული საზოგადოებრივი მედიის სტანდარტებს.

საზოგადოებრივი მაუწყებლის ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება ისეთი მმართველობითი და ინსტიტუციური მექანიზმების შემდგომი გაძლიერება, რომლებიც უზრუნველყოფს მის დამოუკიდებლობას ნებისმიერი პოლიტიკური, კომერციული თუ სხვა სახის გავლენისგან. საზოგადოებრივი მაუწყებელი არ უნდა იქცეს არც ხელისუფლების, არც ოპოზიციის და არც რომელიმე გავლენიანი ჯგუფის ინტერესების გამტარ ინსტრუმენტად. მისი ერთადერთი მანდატი საზოგადოების ინტერესების სამსახური უნდა იყოს.

ამავდროულად, თანამედროვე დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი მაუწყებლის ფუნქცია მხოლოდ ინფორმაციის გავრცელებით არ შემოიფარგლება. იგი უნდა იყოს სივრცე, სადაც წარმოდგენილია განსხვავებული მოსაზრებები, უზრუნველყოფილია პლურალიზმი, დაცულია პროფესიული ჟურნალისტიკის სტანდარტები და მოქალაქეებს აქვთ შესაძლებლობა მიიღონ მრავალმხრივი, სანდო და გადამოწმებული ინფორმაცია. დეზინფორმაციის, საინფორმაციო მანიპულაციებისა და საზოგადოებრივი დაპირისპირების ზრდის პირობებში ეს ფუნქცია კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება.

დამატებით გამოწვევას წარმოადგენს საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფის ინტერესებისა და საჭიროებების სრულფასოვანი ასახვა. რეგიონებში მცხოვრები მოსახლეობა, ახალგაზრდები, ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები და სხვა ჯგუფები უნდა ხედავდნენ

საზოგადოებრივ მაუწყებელში საკუთარ წარმომადგენლობას და შესაძლებლობას, რომ მათი ხმა და ინტერესები სათანადოდ იყოს ასახული.

ამ გამოწვევების გათვალისწინებით, საზოგადოებრივი მაუწყებლის შემდგომი განვითარება უნდა დაეფუძნოს ხუთ ძირითად პრინციპს: დამოუკიდებლობას, საზოგადოებრივ ნდობას, პლურალიზმს, ინოვაციასა და ანგარიშვალდებულებას. სწორედ ამ საფუძველზე უნდა ჩამოყალიბდეს თანამედროვე, ძლიერი და ავტორიტეტული საზოგადოებრივი მაუწყებელი, რომელიც იქნება არა რომელიმე პოლიტიკური ძალის, არამედ საზოგადოების მაუწყებელი; არა მხოლოდ ინფორმაციის გამავრცელებელი, არამედ დემოკრატიული დიალოგის, საზოგადოებრივი ერთიანობისა და მოქალაქეთა ჩართულობის მნიშვნელოვანი პლატფორმა.

ხედვა

ჩემი ხედვაა საზოგადოებრივი მაუწყებელი ჩამოყალიბდეს საქართველოს ყველაზე სანდო, დამოუკიდებელ და ინოვაციურ საზოგადოებრივ მედიაპლატფორმად, რომელიც უზრუნველყოფს მაღალი ხარისხის ჟურნალისტიკას, მრავალფეროვანი საზოგადოებრივი ინტერესების წარმომადგენლობას, დემოკრატიული დიალოგის ხელშეწყობასა და მოქალაქეთა ინფორმირებულ მონაწილეობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

21-ე საუკუნეში საზოგადოებრივი მაუწყებლის ფუნქცია აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ სატელევიზიო და რადიომაუწყებლობით. იგი უნდა იქცეს საზოგადოებრივი კომუნიკაციის, ცოდნის, კულტურის, განათლებისა და დემოკრატიული დისკუსიის ცენტრალურ პლატფორმად, რომელიც ხელმისაწვდომია ყველა მოქალაქისთვის, ყველა პლატფორმაზე.

საზოგადოებრივი მაუწყებლის მთავარი ამოცანა უნდა იყოს არა რეიტინგებთან კონკურენცია, არამედ საზოგადოებრივი ღირებულების შექმნა, ნდობის გაძლიერება და ისეთი შინაარსის წარმოება, რომელსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისათვის.

I. საზოგადოებრივი ნდობის გაძლიერება და ანგარიშვალდებულება

საზოგადოებრივი მაუწყებლის მთავარი კაპიტალი ნდობაა. სწორედ ამიტომ მისი საქმიანობა უნდა ეფუძნებოდეს გამჭვირვალობას, საზოგადოებასთან მუდმივ კომუნიკაციასა და ანგარიშვალდებულებას.

ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია:

- საზოგადოებრივი ნდობისა და ანგარიშვალდებულების გაზრდა
- მაყურებელთა და მსმენელთა საჩივრებისა და რეკომენდაციების განხილვის ეფექტიანი სისტემის განვითარება;
- ყოველწლიური საზოგადოებრივი ანგარიშის წარდგენა;
- საზოგადოებრივი ღირებულების შეფასების ინდიკატორების დანერგვა;
- მოქალაქეებთან რეგულარული საჯარო შეხვედრებისა და კონსულტაციების პრაქტიკის განვითარება.

II. დამოუკიდებლობა და პლურალიზმი

საზოგადოებრივი მაუწყებლის მთავარი სიძლიერე მისი დამოუკიდებლობაა.

მეურვეთა საბჭოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ამოცანა უნდა იყოს ისეთი გარემოს უზრუნველყოფა, სადაც დაცულია სარედაქციო ავტონომია, პროფესიული სტანდარტები და ჟურნალისტური თავისუფლება.

აუცილებელია:

- პოლიტიკური გავლენებისგან ინსტიტუციური დაცვის მექანიზმების გაძლიერება;
- მრავალხმიანობისა და პლურალიზმის უზრუნველყოფა;
- განსხვავებული პოლიტიკური და საზოგადოებრივი პოზიციების სამართლიანი წარმოდგენა;
- სარედაქციო სტანდარტების გამჭვირვალობის გაზრდა;
- ჟურნალისტთა პროფესიული დამოუკიდებლობის მხარდაჭერა.

საზოგადოებრივი მაუწყებლის დამოუკიდებლობა უნდა იყოს არა მხოლოდ სამართლებრივი ნორმა, არამედ ყოველდღიური პრაქტიკა.

III. საზოგადოებრივი მაუწყებელი როგორც ეროვნული დიალოგის პლატფორმა

დღევანდელ პოლარიზებულ გარემოში საზოგადოებრივ მაუწყებელს განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა ეკისრება.

იგი უნდა იქცეს სივრცედ, სადაც სხვადასხვა შეხედულებების მქონე ადამიანები შეძლებენ ერთმანეთის მოსმენას, მსჯელობასა და საერთო პრობლემებზე დიალოგს.

ამ მიზნით მნიშვნელოვანია:

- ეროვნული და რეგიონული საზოგადოებრივი დისკუსიების ხელშეწყობა;
- მოქალაქეთა მონაწილეობის ახალი ფორმატების შექმნა;
- ახალგაზრდული დებატებისა და სამოქალაქო ჩართულობის პროგრამების განვითარება;
- ადგილობრივი თემებისა და პრობლემების სისტემური გაშუქება;
- საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხებზე ფართო დისკუსიების ორგანიზება.

IV. ციფრული ტრანსფორმაცია და ინოვაცია

მედიის მომავალი ციფრულ სივრცეში იქმნება.

საზოგადოებრივი მაუწყებელი უნდა განვითარდეს როგორც თანამედროვე, მრავალპლატფორმიანი მედიაორგანიზაცია, რომელიც ეფექტიანად პასუხობს ახალი თაობის საჭიროებებს.

პრიორიტეტებია:

- ციფრული კონტენტის გაფართოება;
- პოდკასტების, განმარტებითი ჟურნალისტიკისა და დოკუმენტური პროექტების განვითარება;
- საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივის სრული დიגיტალიზაცია;
- ხელოვნური ინტელექტისა და ახალი ტექნოლოგიების პასუხისმგებლიანი გამოყენება;
- ახალგაზრდული აუდიტორიისთვის სპეციალური კონტენტის შექმნა.

V. კულტურა, განათლება და საზოგადოებრივი ღირებულება

საზოგადოებრივი მაუწყებლის განსაკუთრებული დანიშნულებაა ისეთი შინაარსის შექმნა, რომელსაც საზოგადოებრივი მნიშვნელობა აქვს და რომლის წარმოებას კომერციული მედია ყოველთვის ვერ უზრუნველყოფს.

ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია:

- საგანმანათლებლო პროგრამების განვითარება;
- მედია წიგნიერების ხელშეწყობა;
- მეცნიერების პოპულარიზაცია;
- ქართული კულტურისა და შემოქმედებითი ინდუსტრიების მხარდაჭერა;
- რეგიონული კულტურული მრავალფეროვნების წარმოჩენა;
- ისტორიული და აუდიოვიზუალური მემკვიდრეობის დაცვა.

VI. ეფექტიანი მმართველობა და მდგრადი განვითარება

მეურვეთა საბჭოს ფუნქციაა არა სარედაქციო საქმიანობაში ჩარევა, არამედ ისეთი ინსტიტუციური გარემოს შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოებრივი მაუწყებლის მდგრად განვითარებას.

ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა:

- გრძელვადიანი სტრატეგიული დაგეგმვა;
- საქმიანობის შედეგების შეფასების მკაფიო ინდიკატორების დანერგვა;
- რესურსების ეფექტიანი მართვა;
- გამჭვირვალობისა და კეთილსინდისიერი მმართველობის სტანდარტების გაძლიერება;
- ევროპულ და საერთაშორისო საზოგადოებრივ მაუწყებლებთან თანამშრომლობის გაღრმავება.

დასკვნა

საზოგადოებრივი მაუწყებლის მომავალი განისაზღვრება არა მხოლოდ ტექნოლოგიური შესაძლებლობებით, არამედ საზოგადოების ნდობით, პროფესიული დამოუკიდებლობითა და საზოგადოებრივი მისიისადმი ერთგულებით.

ჩემი ხედვაა საზოგადოებრივი მაუწყებელი ჩამოყალიბდეს თანამედროვე, დამოუკიდებელ, ინოვაციურ და მოქალაქეზე ორიენტირებულ ინსტიტუტად, რომელიც იქნება დემოკრატიული დიალოგის, სანდო ინფორმაციის, განათლებისა და საზოგადოებრივი ერთიანობის მთავარი პლატფორმა საქართველოში.